

# Het Nieuwe Meer

Uit: 'De Groene Amsterdammer', 23 maart 1923

Een van de vele nare leugens, die dezen tijd vergiftigen en de toekomst onzeker makers, is, dat Amsterdam's omgeving arm zou zijn aan natuurschoon. De waarheid is, dat de Amsterdammers het misschien niet genoeg kennen en waardeeren, en dit heeft weer het gevolg dat het niet wordt ontzien. Bij de uitbreiding van Amsterdam schijnt men met Jan ter Gouw de heele omgeving beschouwd te hebben als "gras en slooten, anders niet !" en zoo is dan maar plompweg gegraven en gebouwd, omdat, naar men meende, er toch niets verloren ging of bedorven werd.

Nu is de schoonheid van veenland en polder, boezemland, watergang, plas, braak en bedijkt zeestrand wel van zeer bijzonderen aard, maar toch niet zoo subtiel of zij kan genoten worden door den gewonen middelsoort-mensch, terwijl zij den artist tot zalige verrukking kan brengen. Bovendien schept het water allerlei plezierige mogelijkheden voor hengelaar, zwemmer, roeier, zeiler en tuffer, en kan de beschouwer van het Leven van planten en dieren en de ontwikkeling van het landschap voor zijn leven Lang volop bezigheid vinden zelfs binnen de oude banpalen. Het is dan ook zeer goed mogelijk, dat de bevolking van de hoofdstad, die gaandeweg het millioen gaat bereiken, in de onmiddellijke omgeving verheugenis kan vinden voor hoofd en hart en zich niet behoeft te ontwikkelen tot een stadsras, verstoken van de goede dingen der wereld en zich beperkend tot genietingen van minder allooi, die leiden tot versuffing en ondergang. Ons tegenwoordig gemeentebestuur ziet dat wel in en kan misschien nog tijdig den groei van de stad in de goede richting leiden, beseffende dat Amsterdam er over honderd jaar ook nog moet wezen en over duizend jaar misschien nog geen noodlottige schommelingen van zijn beroemd Peil heeft ondervonden.

Een van Amsterdam's schoonste wandelingen, inderdaad een der mooiste ter wereld, was Amstelveensche weg, Koenenkade, Sloterjaagpad, dus de wandeling om het Nieuwe Meer en langs het Huis De Vraag, waar nu het kerkhof is. Ik zie dat nog, als voor veertig jaar, als ik op een mooien Meimorgen op het Kwakel bruggetje stond bij den Koenenmolen. Wat een heerlijkheid! In de verte de stad met zijn blinkende torens, naderbij de prachtig begroeide Amstelveensche weg, de wijde plas van het Nieuwe Meer en tusschen Meer en weg en kade de bloemenzee van het boezemland vol dartele kieviten, tureluurs en grutto's en jubel van leeuweriken. Zuidwaarts het niet minder mooie Karnemelksgat met zijn liefelijk elzen en esschenboschje aan de Westzijde, dan het verder verloop van den Amstelveenschen weg naar de misschien nog mooiere Poel van Amstelveen. Maar links de Sloterweg, tegenhanger van den Amstelveenschen (maar minder interessant) en aan de overzijde van het Nieuwe Meer het Sloter Jaagpad met zijn schilderachtige bruggetjes en zijn binnenzoom van wilgen en esschen en velerlei gebloemte. In het Zuidwesten ligt in een kuil de Haarlemmermeer en wat die zelf aan sierlijkheid mist, wordt ruim vergoed door het boezemland langs zijn Oostwand, dat ik pas een jaar of tien later goed zou leeren kennen.

Wat was dat Nieuwe Meer mooi en hoe heerlijk om uit de Schinkel er heen te roeien en dan opeens dat wijde water voor je te zien. Of 's winters op de schaats, al hadden de stoombooten dan ook tot 't allerlaatst nog schotsen gemaakt. Alle landschapsarchitecten van de wereld zouden met elkaar nooit iets zoo schoon en zoo volledig hebben kunnen bedenken als dit heerlijk oord van Nieuwe Meer en Omgeving. Een kleine dertig jaar geleden stond ik aan het hoofd van een "Armenschool" in een uithoek van de Jordaan en menigmaal ben ik toen met de hoogste klassen den Koenenmolen omgewandeld. Wat genoten die kinderen al waren ze bekaf als we thuis kwamen. Maar als het lijden kon, dan namen we bij de Haarlemmermeer plaatsen op de voorpiek van zoo'n groen met wit Volharding-bootje en dan was ons geluk volmaakt. De bioscoop-bestrijders moeten maar veel van die tochtjes organiseeren. Dat misschien voor de vorming van goeden smaak.

Het Nieuwe Meer is er niet op vooruitgegaan en de Amstelveensche weg nog minder. Het Haarlemmermeerspoortje heeft een leelijken streep getrokken door het boezemland, de koenenmolen ging in vlammen op, de polders bezuiden de kade werden uitgeveend. Maar het eigenlijke Meer is nog mooi en 't boezemland en het Jaagpad bergen nog hun weinig bekende schatten. De mogelijkheid dat dit landschap kan bijdragen tot het behoud van de bevolking van Amsterdam bestaat nog altijd. Er groeien nog altijd volop

dotterbloemen en gele lisschen voor het groote publiek en orchideeën en moeras-lathyrus voor de ingewijden. Nog altijd broeden en zingen er haast alle vogels van weide en moeras, zelfs de edele bosch-rietzanger. Dat is er nu wel een van zeer subtiele schoonheid en er is opvoeding voor noodig om hem te leeren kennen en waardeeren, trouwens een opvoeding, die leidt langs zee bebloemde wegen, die de Amsterdamsche jeugd niet schuwen zou. Verbeeld je eens, een boschje hakhout van elzen en esschen, met hop en kamperfoelie en varens en in de varen het nest van den boschrietzanger, het edelste vogeltje van het rietland. Ik vermeld dit diertje hier, als aanwijzing van de qualities van de planten- en dierenwereld in de onmiddellijke omgeving van Amsterdam.

Nu vertelt de heer Hudig in het Handelsblad, dat er een sluisdam gelegd zal worden, midden door het meer ongeveer ter hoogte van den Koenenmolen. Dat wordt dan voor de water precies hetzelfde als het Haarlemmermeerspoortje voor het boezemland. Wie nu komt aanvaren uit de Schinkel, krijgt in plaats van de wijde blinkende plas een dam te zien en de sluis met zijn huisjes. Hij zal dan wat minder hoog gestemd moeten blijven. Daar draait het allemaal op uit: verlies aan stemming, aan levensvreugde, afdaling naar het troosteloos oppervlakkige.

Die sluis moet ergens komen, want met de opruiming van de pestilentieele Overtoomsche sluis mag men toch heusch niet langer wachten. Hoogstwaarschijnlijk is uit waterbouwkundig oogpunt het leggen van den sluisdam, juist op die plaats ook wel aan te bevelen. Maar toch vragen wij ons af, of het niet mogelijk zou zijn de sluis te ontwerpen niet in het Nieuwe Meer, maar in de Schinkel zelve, waar aan weerszijden van de spoorwegbrug, die er ook al komt, toch wel ruimte genoeg te vinden is, ook vrij van die brug.

Werkelijk, het behoud van natuurschoon, het behoud van goede gelegenheid tot gezonde en verheffende ontspanning is een levensbelang voor Amsterdam. 't Is al zoo dikwijls gezegd, alle offers, daaraan gebracht, ontheffen ons van grooter bedragen, die vereischt zouden zijn voor gekkenhuizen, gevangenissen en hospitalen. Wij moeten het Nieuwe Meer behouden zooals het is, misschien voorzichtig en met eerbied langs den Noordoever een beetje planten en bouwen. Wij moeten van de Amsteloevers redden wat er nog te redden valt. Wij moeten het Zuiderzeestrand van Muiden tot Uitdam beschouwen als recreatieveld voor de Amsterdammers. Wij moeten er naar blijven streven om rondom Amsterdam een gordel van natuurschoon te handhaven of te stichten en langs groene wegen dien gordel in verbinding brengen met het hartje van de stad. Van de Duinen en het Gooi alleen kunnen wij het niet hebben. Er moet voor den Amsterdamer gelegenheid blijven om zonder onkosten of tijdverlies iederen dag met de Natuur te verkeerren, ook in den vroegen morgen en den laten avond. En op de scholen moet men aan de leerlingen kunnen openbaren de rijke schatten aan natuurschoon van Amsterdam's omgeving. Ze zijn er thans werkelijk nog.

JAC. P. THIJSSSE